

Волот О.І., к.е.н., доцент,
Ольховик Д.А., студентка, гр. ОА-122
факультет обліково-економічний, ННІ економіки,
Чернігівський національний технологічний університет

РИЗИКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ: СУТНІСТЬ, ВИЯВЛЕННЯ, ЗМЕНШЕННЯ

На даний час стан інноваційної діяльності в Україні можна вважати таким, що не відповідає сучасному рівню розвитку інноваційних процесів в країнах, для яких інноваційний розвиток є основним напрямком економічної стратегії.

Проблемами інноваційного розвитку національної економіки в цілому привертають увагу багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників. Значний вклад щодо вивчення таких процесів внесли такі вітчизняні вчені як: С.С. Арутюнян, В.М. Геєць, В.А. Гросул, Н.В. Данік, А.В. Ключник, Г.І. Мерніков, Л.І. Федулова та інші. Більшість з них вважають, що саме від активності державної політики залежить інноваційний розвиток економіки. Проте оцінка ризиків щодо інноваційного розвитку економіки залишаються актуальними й до сьогодні.

Інноваційний ризик – це ймовірність втрат, що виникають при вкладенні підприємницькою фірмою засобів у виробництво нових товарів (послуг), які, можливо, не знайдуть очікуваного попиту на ринку [2].

Інноваційні ризики можна поділити на два види: загальні – це ризики, які притаманні будь якому суб'єкту, незалежно від того, яку діяльність він здійснює, та специфічні – це ризики, які залежать від сфери діяльності суб'єкта. В сучасних умовах можна виділити декілька основних ризиків, які притаманні будь яким суб'єктам, це:

- ризики помилкового вибору інноваційних проектів, причинами даного виду ризику може бути недостатньо обґрунтований вибір пріоритетів обраної стратегії суб'єкта;
- ризики незабезпечення інноваційного проекту достатнім рівнем фінансування – це ризик неодержання коштів, для розробки та здійснення проекту інновацій, також даний ризик включає в себе неможливість забезпечити проект власними коштами;
- ризики невиконання господарських договорів – це ризик відмови партнера від виконання договору також ризик укладання договору на не вигідних умовах, ризик невиконання партнером договірних зобов'язань в строк.
- маркетингові ризики поточного - визначається недостатнім рівнем професіоналізму маркетингових служб підприємства, або їх відсутністю. Проблема виникнення даного ризику особливо актуальна для підприємств, що виробляють інноваційну продукцію.

Можна виділити основні проблеми інноваційного розвитку на сучасному етапі: – відсутність реальних механізмів об'єднання наявних ресурсів, їх концентрації на найбільш значних та перспективних напрямках розвитку; – відсутність залежності між збільшенням обсягу продажу приватними компаніями і зростанням фінансування здійснюваних ними досліджень і розробок; – наявність обмежень з боку антимонопольного, податкового, патентно-ліцензійного законодавства; – відсталість матеріальної і науково-технічної бази [4].

Інноваційні ризики виникають тоді, коли економічний суб'єкт здійснює інноваційну діяльність. Таким чином ризик може виникати за таких умов [1]:

- при впровадженні більш дешевого методу виробництва товару або послуги порівняно з вже використаним. У даній ситуації фірма зіштовхується лише з одним видом ризику – можливою неправильною оцінкою попиту на вироблений товар;
- при створенні нового товару або послуги на старому обладнанні. У цьому випадку до ризику неправильної оцінки попиту на новий товар або послугу додається ризик невідповідності якості товару або послуги у зв'язку з використанням старого обладнання;

- при виробництві нового товару або послуги за допомогою нової техніки і технології. У даній ситуації інноваційний ризик включає: ризик того, що новий товар або послуга може не знайти покупця; ризик невідповідності нового обладнання і технології необхідним вимогам для виробництва нового товару або послуги; ризик неможливості продажу створеного устаткування, оскільки воно не підходить для виробництва іншої продукції.

Отже, інноваційний ризик притаманний будь-якому підприємству, яке впроваджує свою продукцію на ринок та потребує значних фінансових вкладень.

В сучасних умовах сектор інноваційних розробок є таким де зустрічається, мабуть, найбільша кількість ризиків. При впровадженні інноваційного проекту завжди існує велика ймовірність того, що новий продукт не сприйметься ринком і кошти будуть даремно витрачені. Створення інновацій доволі тривалий процес на нього можуть піти роки. Спочатку створюють ідею потім її реалізують і нарешті виходять на ринок. Даний процес є доволі ресурсоємним і потребує як значних фінансових витрат так і витрат інших видів. Помилитися в даному випадку можна на будь-якій стадії [7].

Розгляд сценаріїв еволюції національних систем на інноваційній основі виявляє ряд небезпечних поворотних ризиків, в тому числі для України, викликаних фазовими перехідними періодами. Щонайменше два з цих ризиків слід взяти до уваги обов'язково (рис.1).

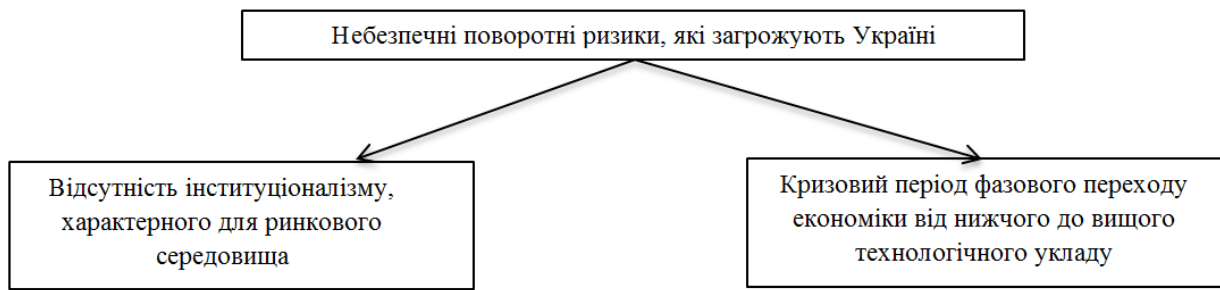

Рисунок 1 – Небезпечні поворотні ризики, які загрожують Україні

Джерело: складено авторами на основі [3]

Дані ризики за певних умов здатні спричинити непоправні втрати майже у всіх сегментах суспільства. Ці зміни у Державі не потрібні ні суспільству в цілому, ні його політичним лідерам.

В умовах незавершеної трансформації суспільства від інституціоналізму адміністративного до ринкового існує небезпека неправильного розуміння, нечіткості визначення національних інтересів. Причина виникнення цього ризику полягає у різних механізмах національних інтересів за різних типів інституціоналізму.

Аналіз досвіду дає такі рекомендації щодо зменшення ризиків фазового переходу:

інноваційні процеси між фазовими переходами повинні проходити максимально рівномірно, але достатньо високим темпом;

механізм захисту безпеки національних економічних інтересів мають бути значно сильнішими за самі інтереси та їхніх носіїв, якого б рангу вони не були;

пріоритет науки, як основи інноваційного процесу, має ґрунтуватися на основі комерціалізації наукового знання, в першу чергу, шляхом посилення ролі винахідника – науковця, висуненням його на перші ролі в управлінні інноваційними проектами;

в свою чергу, це вимагає розвитку підприємництва та реалізації таких стратегічних інтересів держави, як рівний доступ до освіти, фінансова підтримка фундаментальних досліджень.

Інноваційна ситуація в Україні характеризується вкрай уповільненими темпами у сфері інновацій. Викликає тривогу, що деякі важливі сегменти ринків товарів довготермінового користування, які мають задавати динаміку адаптивного інноваційного розвитку національної економіки не набули відповідного розвитку через пригніченість

національного товаровиробництва і зорієнтовані більшою мірою на іноземні товари [3]. Крім того, має бути належне забезпечення державної підтримки інноваційного підприємництва, а також: удосконалення управління інноваційною системою з відповідними наслідками для фінансування інноваційної діяльності; забезпечення сприятливого клімату для створення власних наукомістких виробництв повного циклу шляхом використання різних форм державної підтримки; розвиток інноваційної інфраструктури шляхом покращення системи інформаційного забезпечення інноваційної діяльності, сертифікації і впровадження розробок, підготовки і перепідготовки кадрів; розширення міждержавного співробітництва в галузі наукових розробок та інноваційної діяльності [5].

В економіці інновації є ефективним засобом конкурентної боротьби, оскільки ведуть до створення нових потреб, до зниження собівартості продукції, до припливу інвестицій, до підвищення іміджу (рейтингу) виробника нових продуктів, до відкриття та охоплення нових ринків, зокрема і зовнішніх. Тому важливим завданням для підприємства є навчитися грамотно управляти інноваційними ризиками.

Список використаних джерел

1. Донець Л.І. Економічні ризики та методи їх вимірювання: Навчальний посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 312 с.
2. Крістенсен, К. М. Вирішення проблеми інновацій в бізнесі. Як створити зростаючий бізнес і успішно підтримувати його зростання: пров. з англ. /Клейтон М. Крістенсен, Майкл Е. Рейнор. - М.: Альпіна Бізнес Букс, 2004. - 289 с.
3. Макаренко І.П., Трофимчук О.М., Кузьменко В.П., Рогожин О.Г., Соловйов В.П., Ворончук М.М. Проблеми становлення інноваційної політики в Україні // За ред. І. П. Макаренка. - К.: "Поліграфконсалтінг"; УІНСіР: Ін-т еволюц. економіки, 2004. — 124 с., іл., табл/
4. Пенькова О.Г. Проблеми реалізації інноваційної стратегії розвитку України / О.Г. Пенькова // Формування ринкових відносин в Україні. — № 9. — 2013. — С. 99
5. Проект ЄС «Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні» Інноваційна політика: європейський досвід і рекомендації для України (том 3). — Київ. — 2011.
6. Смоляк. А.С. Моделі управління інноваційним бізнесом // Праці конференції XLVII МФТІ (секція системної інтеграції та менеджменту), 2004.
7. Уткін. Е.А., Фролов Д.А., Управління ризиками підприємства. - М.: ТЕИС, 2003. - 247 с